

Походження печери

Печера Атлантида утворена на крайньому східному контурі Передкарпатського ареалу розповсюдження гіпсових порід міоценового віку. Планова та ярусна структура печери та її морфологія є найбільш чіткими та виразними з усіх печер Західноукраїнського регіону, що дало можливість проведення детальних реконструкцій палеогідрогеологічних умов та процесів спелеогенезу. В нашаруваннях глинистого заповнювача печери міститься унікальна інформація про еволюцію палеогідрогеологічних та палеогеографічних умов району щонайменше з середнього плейстоцену.

Завдяки своїм морфологічним особливостям печера Атлантида слугувала ключовим (еталонним) об'єктом для встановлення походження лабіринтових гіпсових печер Західноукраїнського регіону та обґрунтування артезіанської теорії спелеогенезу (А.Б. Климчук), що здобула широке міжнародне визнання.

Морфологія ходів, галерей та залів Атлантиди мало порушена процесами руйнування, має чіткий скульптурний вигляд і демонструє особливості морфології лабіринтових карстових печер у сульфатах Східно-Європейської платформи. Аналіз просторової структури печерної системи дозволяє відновити особливості руху підземних вод в геологічному минулому, визначити походження печери та історію її розвитку.

Десятки мільйонів років тому південно-західна частина Східно-Європейської (Руської) платформи була вкрита мілководним морем у засолонених лагунах якого відкладався гіпс.

Згодом море відступило, потім прийшло знову і відклало вапняки і глини, і тільки наприкінці неогенового періоду відступило зовсім. Внаслідок карпатського горотворення у гіпсовій товщі утворилися тріщини. Формування печери розпочалося в кінці неогену в умовах, коли долина річки Збруч ще не існувала, а долина річки Дністер мала вигляд широкої рівнини. Підземні води напірного водоносного горизонту, що залягав під гіпсовим шаром, перетікали знизу вгору через гіпси та поволі розчиняли породу. Тріщини перетворилися у підземні канали, галереї, зали. З'єднавшись між собою, вони утворили печерні лабіринти. Врізання долин Дністра та Збруча у гіпсовий пласт з печерною системою призвело до зниження ґрунтових вод і печера звільнилася від води. Цей етап дії водних потоків супроводжувався накопиченням у печері пухкого заповнювача, який має потужність 2-5 м і характеризується складною будовою розрізу (шари глини, алевриту, піску і гальки, які чергуються, відображають зміни гідрогеологічних умов за останні 700-800 тис років).

В цей час, також, відбувалися процеси обвало- та провалоутворення. Відклади, які при цьому утворилися, розділили печерну систему на окремі фрагменти. Вода, що продовжувала фільтруватися через гіпси, перенасичувалась сульфатом кальцію і при виході у печерні порожнини відкладала на стінах, покрівлі і підлозі печери гіпсові кристали, які є видовищними і ефектними утвореннями Атлантиди.

Подальше заглиблення річкових долин зумовило повне осушення печери і, вже тривалий час, вона існує в умовах, подібних до сучасних

